

A népgazdaság fejlesztésével a népjólét emeléseért

(Folytatás a 4. oldalról)

lárd testek fizikája, az elektrofizika fejlődése pedig az elektrotechnikában, a híradástechnikában és a műszeriparban hozott lényeges eredményeket. A második öt éves terv során hazánkban is megépülő atomreaktor módját ad arra, hogy szakembereink széleskörű kutatásai eredményeivel gazdagíthassák ezt a nagyjövőjű tudományágot.

Az ilyen irányú alapítványokon kívül természetesen nem hanyagolhatjuk el azokat a kutatási területeket sem, amelyek nagy szerepet játszanak iparunk műszaki fejlesztése mindennapi feladatainak megoldásában. Az ipari kutatás figyelmét az ipar területén népgazdaságunk előtt álló legfontosabb feladatokra kell irányítani, hogy ily módon a tudományos kutató munka segítsen a nyersanyag- és energiaellátás biztosítását, a műszaki színvonal fejlesztését, új technológiai eljárások bevezetését, a korszerű géptípusok gyártására való áttérést stb. A mezőgazdasági tudományoknak az eddiginél sokkal hatékonyabban kell segíteniük a mezőgazdasági termelés színvonalának emelését. A kutatás legfontosabb feladata az ország egyes termőföldjeire — talajviszonyaira — legmegfelelőbb, legeredményesebb és legolcsóbb agrártechnikai módszerek kidolgozása. E feladatok megoldásánál el kell vetni a dog-

mákat és azokat a tételeket, módszereket, amelyeket a forradalmi gyorsasággal fejlődő tudomány és technika már túlhaladott.

Az emberekről való gondoskodás elengedhetetlen feltétele közegészségünk megfelelő színvonalának biztosítása, ami csak akkor érhető el, ha nagy múlttal rendelkező orvostudományunkat is tovább fejlesztjük. Kiváló szakembereink tudása lehetővé teszi, hogy újabb gyógyászati eljárások alkalmazásával, új gyógyszerrel előállításával gyorsabbá és hatékonyabbá tegyék a dolgozókról való ilyen irányú gondoskodást.

Jelentősen növelni kell a társadalomtudományok szerepét a tudományok életben. A társadalomtudományoknak, s ezen belül különösen a közgazdaságtudománynak a valóság tényeinek sokoldalú elemzése alapján fel kell tárniuk népi demokratikus fejlődésünk sajátos vonásait, hathatós segítséget kell adniuk a párt és a kormány politikájának kialakításához. Ezért is minden erővel azon leszünk, hogy a társadalomtudományokban, és általában a tudományokban, a szocializmus, a szocializmus, véget vessünk a dogmatizmus minden megnyilvánulásának és ne engedjük teret a marxizmus-leninizm istől idegen ideológiai áramlatoknak. A közgazdaságtudományt úgy kell fejleszteni, hogy hatékony segítséget nyújtson a népgazdaság legfontosabb kéri-

déseinek megoldásához, a szocializmusba való átmenet időszakában működő gazdasági törvények hatásának feltárásához, a népgazdasági tervek tudományos megalapozásához. Az akadémiai és ipari tudományos intézeteken kívül nagy súlyt kell helyezni az egyetemeken folyó tudományos kutató munka fejlesztésére. A tudományos intézeteket el kell látni korszerű műszerekkel, anyagokkal és eszközökkel. Sokkal szervezettebben kell gondoskodni a tudományos káderutánpótlásról. A tudományos káderképzés ideje 10—15 év, tehát a második öt éves terv éveiben tulajdonképpen a negyedik és ötödik öt éves terv tudományos kádernevelése folyik, illetve kezdődik el.

A tudományos kutatómunkát a Szovjetunió és a népi demokratikus országok kutatóintézeteivel szoros együttműködéssel kell végezni és szélesíteni. Erősíteni kell a kapcsolatokat, a tudományos együttműködést más országok tudósaival és tudományos intézeteivel is. Ily módon meg lehet — és meg kell — szerezni a tudományos munkatészt. Sok és egyre több azonban az olyan eseteknek a száma, amikor az anyagi érdekeltség érvényesül ugyan, de hatása jó esetben csak gyengén támasztja alá, rossz esetben azonban éppen ellenkezőleg keresztezi a népgazdasági terv céljait. Gépgyáraink végszereldejében pl. az állam elsősorban abban érdekel, hogy a szerszámgépek szerelése jó minőségben történjen. A szerelők viszont, akiknek fizetése a teljesítményszázaléktól függ, abban érdekeltek, hogy a minőség rovására is gyors munkát végezzenek. Az eredmény: a terv számszerű teljesítése, s ugyanakkor a termékek minőségének sokszor nem kielégítő alulvása.

Az a tény, hogy a személyek, vállalatok anyagi érdekeltsége nem mindig egyezik a társadalmi érdekekkel, az adminisztratív intézkedések tömegével, hogy a termelés, a be-ruházás, a fogyasztás tervezése területén megszüntessük azokat a fogvatartásokat és hibákat, amelyek az első öt éves terv elkészítése és végrehajtása során elkövetődtek. De nem engedhetünk a gazdaság vezetésében az ösztönösségnek sem, s szembe kell szállnunk azokkal a nézetekkel és gyakorlati javaslatokkal, amelyek a tervgazdálkodást valami mással, például az értéktörvény szabályozásával, a piac erőinek szabadjára engedésével akarjuk felcserélni.

Tervgazdálkodásunkat, tervezési módszereinket természetesen lehet és kell is javítani. Központi szerveinknek nem szabad annyira részletekbe menő tervelőírásokat adniuk, mint ahogy az eddig történt. Nagyon lehetőséget kell biztosítani a helyi szerveknek, vállalatoknak, hogy kezdeményezéseik maximálisan érvényre jussanak. Ez azonban nem gyengíti, hanem erősíti a népgazdasági tervszertű irányítását azáltal, hogy nagyobb lehetőséget nyújt a népgazdaság összerendezésének, a fejlesztés fő irányának a helyi érdekekkel való összekapcsolására.

Az értéktörvény helyes alkalmazása segíti feladataink teljesítését

Eddigi fejlődésünk tapasztalata azt mutatja, hogy népgazdaságunkban a szocializmus sajátos gazdasági törvényei, a fejlődés egész menetét meghatározó törvények, és nem a spontán érvényesülő értéktörvény uralkodik. Ha a fejlődés alapvető menetétől a spontán érvényesülő értéktörvény határozná meg, akkor népgazdaságunkra az lenne jellemző, ami a kapitalista gazdaságokra; túltelmesítés, válságok, az újratelmesítés ciklikus menete, a termelés munkanélküliség stb. Senki sem tagadhatja, hogy népgazdaságunk eddigi fejlődése — noha nem volt hibáktól és nehézségektől mentes — alapjában tervszertű, a dolgozó nép alapvető érdekeit kifejező fejlődés volt.

Ha az értéktörvény érvényesülése elé nem szabnánk olyan korlátokat, mint például azt, hogy az állami és szövetkezeti kereskedelemben az áruk zömét szilárd fogyasztói áron hozzák forgalomba, veszélybe jutna sok fontos célt, mindenekelőtt az élet-színvonal előirányzott emelésének a biztosítása. Amikor nagy erőfeszítéseket teszünk a társadalom sokrétű szükségleteinek egyidejű kielégítésére,

meg, de ezek kibontakozása nem áll ellentétben, sőt feltehetően az értéktörvény eddigi helyesebb és nagyobb mértékű alkalmazását. Eppen az ilyen elvi megfontolásokból indult ki a kormány akkori, amikor az állami gazdaságok területén az önköltség alapú értéktörvényt rendezte az árat, amikor a zselészköri munkálatokat indította az 1957 elején bevezetendő új ipari termelői árrendszer kidolgozására, továbbá, amikor olyan intézkedéseket hozott, amelyek vállalatunkat az eddiginél jobban serkentik a gazdaságosabb és eredményesebb munkára.

Az értéktörvény fokozottabb érvényesítése segíti, hogy nagyobb mértékben építhessünk az egyes dolgozók, gazdasági vezetők, az egyes üzemek és vállalatok kollektíváinak anyagi érdekeltségére. Az anyagi érdekeltséget hosszú idő óta több területen helyesen és sikeresen alkalmazzuk. Így a bér- és prémiumrendszerünk sok vonatkozásban eredményesen mozdítja elő a népgazdasági terv teljesítését. Sok és egyre több azonban az olyan eseteknek a száma, amikor az anyagi érdekeltség érvényesül ugyan, de hatása jó esetben csak gyengén támasztja alá, rossz esetben azonban éppen ellenkezőleg keresztezi a népgazdasági terv céljait. Gépgyáraink végszereldejében pl. az állam elsősorban abban érdekel, hogy a szerszámgépek szerelése jó minőségben történjen. A szerelők viszont, akiknek fizetése a teljesítményszázaléktól függ, abban érdekeltek, hogy a minőség rovására is gyors munkát végezzenek. Az eredmény: a terv számszerű teljesítése, s ugyanakkor a termékek minőségének sokszor nem kielégítő alulvása.

Az a tény, hogy a személyek, vállalatok anyagi érdekeltsége nem mindig egyezik a társadalmi érdekekkel, az adminisztratív intézkedések tömegével, hogy a termelés, a be-ruházás, a fogyasztás tervezése területén megszüntessük azokat a fogvatartásokat és hibákat, amelyek az első öt éves terv elkészítése és végrehajtása során elkövetődtek. De nem engedhetünk a gazdaság vezetésében az ösztönösségnek sem, s szembe kell szállnunk azokkal a nézetekkel és gyakorlati javaslatokkal, amelyek a tervgazdálkodást valami mással, például az értéktörvény szabályozásával, a piac erőinek szabadjára engedésével akarjuk felcserélni.

Tervgazdálkodásunkat, tervezési módszereinket természetesen lehet és kell is javítani. Központi szerveinknek nem szabad annyira részletekbe menő tervelőírásokat adniuk, mint ahogy az eddig történt. Nagyon lehetőséget kell biztosítani a helyi szerveknek, vállalatoknak, hogy kezdeményezéseik maximálisan érvényre jussanak. Ez azonban nem gyengíti, hanem erősíti a népgazdasági tervszertű irányítását azáltal, hogy nagyobb lehetőséget nyújt a népgazdaság összerendezésének, a fejlesztés fő irányának a helyi érdekekkel való összekapcsolására.

Az értéktörvény helyes alkalmazása segíti feladataink teljesítését

Eddigi fejlődésünk tapasztalata azt mutatja, hogy népgazdaságunkban a szocializmus sajátos gazdasági törvényei, a fejlődés egész menetét meghatározó törvények, és nem a spontán érvényesülő értéktörvény uralkodik. Ha a fejlődés alapvető menetétől a spontán érvényesülő értéktörvény határozná meg, akkor népgazdaságunkra az lenne jellemző, ami a kapitalista gazdaságokra; túltelmesítés, válságok, az újratelmesítés ciklikus menete, a termelés munkanélküliség stb. Senki sem tagadhatja, hogy népgazdaságunk eddigi fejlődése — noha nem volt hibáktól és nehézségektől mentes — alapjában tervszertű, a dolgozó nép alapvető érdekeit kifejező fejlődés volt.

Ha az értéktörvény érvényesülése elé nem szabnánk olyan korlátokat, mint például azt, hogy az állami és szövetkezeti kereskedelemben az áruk zömét szilárd fogyasztói áron hozzák forgalomba, veszélybe jutna sok fontos célt, mindenekelőtt az élet-színvonal előirányzott emelésének a biztosítása. Amikor nagy erőfeszítéseket teszünk a társadalom sokrétű szükségleteinek egyidejű kielégítésére,

gét „eredményezi”. A gyárakban például sokszorosára kellett emelni a minőségi ellenőrzést, az u. n. mérőszámát. A Klement Gottwald-gyárban például jelenleg több mint 230 mérő dolgozik, azaz háromszor annyit, mint 1949-ben. A minőség mégsem javult. Hiába emelnék tovább az ellenőrzők számát: ha a dolgozók és a vezetők, az egyes üzemek nem érdekeltek anyagilag is abban, hogy a népgazdaság érdekeinek megfelelően dolgozzanak — nem számíthatunk javulásra.

Már Lenin felhívta a figyelmet arra, hogy „Ne közvetlenül a lelkesedésre építsünk, hanem a nagy, forradalom-szerű lelkesedés mellett a személyes érdekeltségre, a személyes érdekre.”

Megfelelő ösztönző módszerek alkalmazásával egyre inkább meg kell közelíteni azt a célt, hogy az egyes dolgozók egyéni jövedelme közvetlenül attól az eredménytől függjön, amelyet hozzájárultak az egész társadalom anyagi erőltetéséhez. Olyan mechanizmust kell kialakítani, amelynek segítségével az egyes dolgozók munkáját közvetlenül a népgazdasági terv céljai irányítják.

Vajon nem mond-e ellent a helyesen alkalmazott anyagi érdekeltség elve a szocialista tervgazdálkodásnak, nem fékezi-e a terv erejét, a tervutasítások kötelező végrehajtását? Ellenkezőleg! Világosan kell látni, hogy a népgazdasági terv nem öncél, nem azért készül, hogy az önálló cselekvés, a gondolkodás és kezdeményezés terhére levegye a terv végrehajtókat válláról. Nem az a feladata, hogy az élet minden mozzanatát mutatók, kerek és előírások özőnével szabályozza, hanem az, hogy meghatározott időre megszabja a népgazdaság fejlesztésének irányát, arányait, meghatározza a társadalmi termékek megfelelő elosztását a legfontosabb területek közt.

A gazdasági élet túlzott központosításának okai

Az anyagi érdekeltség alkalmazása egyszerűsége miatt nagy segítséget a túlzott központosítás elleni harcban is. Segít abban, hogy csökkentjük a bürokratizmust, operatívabbá tegyük a gazdasági irányító munkát. A második öt éves terv irányelveiben lefektetett célok megvalósítása számottevően függ ennek a feladatnak a sikeres megoldásától.

Hogyan alakult ki nálunk a túlzott központosítás? A felszabadulást közvetlenül követő években, a hároméves terv időszakában, sőt még az öt éves terv első éveiben is, amikor a hatalom megragadása és megszilárdítása, a termelési eszközök és a különböző gazdasági szervezetek állami tulajdonbavétele, az állami gazdasági, szervező funkcióinak a kiépítése volt a fő feladat — a vezetés nagymértékű központosítására volt szükség. Ennek sem az állam tulajdonába került gazdasági egységek — iparvállalatok, bankok stb. — sem az államigazgatás szocialista átalakítása nem lett volna megvalósítható.

Ezekben az években a párt ezrelék állított különböző pártmunkások posztokra olyan elvtársakat, akik közvetlenül a termelésből, a munkapad mellől kerültek fontos funkcióba, s ezért az újfajta munkában kevés tapasztalatuk volt. Számolni kellett a különösen 1949—1953 között egyre feszültebbé váló nemzetközi helyzetből adódó feladatokkal is. Gyors ütemben kellett kiépíteni néphadseregünket, az ország felkészítését egy esetleges imperialista agresszió visszaverésére. Mindez megint csak erősen központosított gazdálkodást tett szükségessé. Az időközben fellepő gazdasági nehézségek a népgazdaság számára szükséges nyersanyagok és termékek egy részénél viszonylagos hiányt okoztak. Ez utóbbi a meglévő,

de a szükségleteket teljes mértékben ki nem elégítő anyagi eszközökkel való túlzottan központosított gazdálkodásra vezetett. Természetesen nemcsak ilyen objektív tényezők játszottak közre a túlzott központosításban, hanem gazdasági vezetésünk hibái is. A gazdasági irányításban általánosan olyan szemlélet alakult ki, hogy az állami érdekek figyelembevételét csak akkor lehet biztosítani, ha különféle rendeletekkel és szabályokkal aprólékosan körülírjuk az alacsony szervek vezetői ténykedésének minden mozzanatát. Ebben a helytelen gyakorlatban nagy szerepet játszott és ezzel a helytelen mértékű központosítás jellegzetes szervezeti formájává lett az úgynevezett funkcionális szervezés, a tervezéssel, a pénzgazdálkodással, a bér- és anyag-gazdálkodással, az ellenőrzéssel és számvitellel foglalkozó különböző osztályok, s országos szervek túlzott felduzzasztása. Gyakran hibáztunk azzal is, hogy a gazdasági vezetés egyes területein a külföldi tapasztalatokat mechanikusan vettük át. Tagadhatatlan, hogy a jó külföldi tapasztalatok nélkül sokkal nehezebben és lassabban jutottunk volna előre a szocializmus építésében. Nemegyszer elkövetjük azonban azt a hibát, hogy a baráti országok tapasztalatait olyan kérdésekben is — mechanikusan, a hazai sajátosságok figyelembevétele nélkül — átvettük, amelyek nem a szocializmus építésének alapvető módszerei, hanem az egyes gazdasági területeken alkalmazott részintézkedésekre vonatkoztak. Előfordult az is, hogy az ilyen tapasztalatok keλλον azt nem gondolt alkalmazása után derült ki, hogy a tapasztalatokat átadó országban az illető intézkedés helytelennek bizonyult és módosították.

A túlzott központosítás akadályai a szocialista tervgazdálkodásnak

Pártunk III. kongresszusa felismerte a gazdasági vezetésben rejlő hibákat. Azóta a

sára és e határozatok végrehajtására sok hasznos intézkedés is történt. Az 1954—1955-ben végrehajtott egyszerűsítések eredményeként valamelyest csökkent az igazgatási munkában foglalkoztatottak száma. Meg kell azonban állapítani, hogy a kitűzött célok sok vonatkozásban még meg sem közelítették; több fontos egyszerűsítő jellegű intézkedés csak részben valósult meg, a nehezen kigyomlált jelentések és mutatók helyére igen gyakran újjak nőttek.

A Minisztertanács a legutóbbi hónapokban a Politikai Bizottság iránymutatásának megfelelően több fontos határozatot hozott az ügyviteli egyszerűsítésére. Ezen intézkedéseknél abból indult ki, hogy mindenekelőtt az ügymenetet kell egyszerűsíteni és csak aztán lehet szervezeti intézkedéseket és létszám-csökkentést végrehajtani.

A már végrehajtott és tervezett egyszerűsítések gyakorlati megvalósítása nem mindig megy könnyen. Egyes elvtársak attól tartanak, hogy a nagyobb önállóság, a hatásköröknek a tanácsokra, a vállalatokra történő fokozatos átruházása veszélyezteti a népgazdasági terv teljesítését. Nem hisznek elegendő a vállalatoknál, az intézményeknél, a tanácsoknál dolgozó elvtársak felkészültségében, képességében. Vannak, akik irányításban a jövőben is a szűkbarágást, a részletes utasításokkal való vezetést, egyszerűsítésben pedig csupán néhány úrlap vagy jelentés elhagyását értik. Akadnak olyan vezetők is, akik a rájuk bízott munkaterület, intézmény jelentőségét és tekintélyét kizárólag vagy elsősorban a hozzájuk tartozó úgydarabok és dolgozók számával mérik. Attól tartanak, hogy ha ők nem látnak mindent, akkor megáll a világ és a dolgok feltétlenül rosszabbul mennek. Az ilyen elvtársaknak meg kell magyarázni, hogy az ügyek és ügyiratok számának a csökkentése megkönnyíti saját munkaterületük áttekintését, hogy a túlzott központosítás nem eszköze, hanem akadályja a szocialista tervgazdálkodásnak. Ugyanakkor fel kell lépni azok ellen is, akik kapkodva akarják az egyszerűsítést végrehajtani. Az új intézkedések alapos, körültekintő előkészítéséhez és bevezetéséhez idő kell. Ha — mint egyesek javasolják — az összefüggések gondos vizsgálata és mérlegelése nélkül vezetnénk be egy sor intézkedést, ez — ha még oly tejszerűnek lennénk is ezek a rendszabályok — óhatatlanul zavarra vezetne és alkalmas lenne egyebek közt arra is, hogy éppen az új intézkedéseket járassa le.

Támaszkodjunk jobban az üzemek kollektívjára

A gazdasági vezetés új módszerének egyik közös jellemvonása a széleskörű demokratizálás. Ez azt jelenti, hogy a gazdasági irányításban az eddiginél sokkal nagyobb szerepet kell biztosítani a dolgozók kezdeményezéseinek, javaslatának, sokkal inkább meg kell hallgatni és figyelembe kell venni mindazoknak a véleményét, akik szakértelmük, a nagy összefüggések vagy a konkrét helyi feladatok alapos ismerete révén gyakorlati segítséget nyújthatnak a nagy, közös célok megvalósításához. Nagyobb mértékben kell támaszkodni az üzemek kollektívjára. Ebben kezdeti lépést jelent az üzem egy részében az irányban lényegesen tovább kell menni. Nagyobb szerepet kell biztosítani az üzem kollektívjának a gazdasági feladatok meghatározásánál. Fokozni kell a termelő vállalatok értékesítési tevékenységét és a jelenleg túlnyomórészt az irányító szervek közt fennálló beszerzési és értékesítési kapcsolatokat helyett fokozatosan a termelő és kereskedelmi, illetve felhasználó vállalatok közvetlen szerződéses kapcsolatát kell

(Folytatás a 6. oldalán)

iskolai létszám...
zomban fe...
l járnia az ok...
nek kiszéles...
ktatási intéz...
reklési, műsz...
eszközökkel...
második öt...
am evi átlag...
65 százalékkal...
fordítunk...
járnia az ok...
Az egyetemi...
nek megjaví...
teszi a jelen...
ának fokozá...
okkora törté...
nem gondot ke...
gyogyászati...
gyógyászati...
szakembereink...
eredménye...
nagyjövőjű...
tudományágot...
Az ilyen irányú...
alapkutatá...
sokan kívül...
természetesen...
nem hanyagolhatjuk...
el azokat a...
kutatási terü...
leteket sem...
amelyek nagy...
szerepet ját...
szanak iparunk...
műszaki fej...
lesztésére...
mindennapi...
feladatainak...
megoldásában...
Az ipari kutatás...
figyelmét az...
ipar területén...
népgazdasá...
gunk előtt álló...
legfontosabb...
feladatokra...
kell irányít...
ítani, hogy ily...
módon a tud...
ományos kut...
ató munka...
segítsen a ny...
ersanyag- és...
energiaellát...
ás biztosítá...
sát, a műszaki...
színvonal fej...
lesztését, új...
technológiai...
eljárások be...
vezetését, a...
korszerű gé...
ptípusok gy...
ártására való...
átterést stb...
A mezőgazdasági...
tudományok...
nak az eddig...
inél sokkal...
hatékonyab...
ban kell seg...
íteniük a me...
zőgazdasági...
termelés sz...
ínvonalának...
emelését. A...
kutatás leg...
fontosabb...
feladata az...
ország egy...
eset termőf...
öldjeire —...
talajviszony...
aira — leg...
megfelelőbb...
legeredmény...
esebb és leg...
olcsóbb agr...
rártechnikai...
módszerek...
kidolgozása...
E feladatok...
megoldásán...
ál el kell ve...
tteni a dog-

